Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 14, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., četrtek, 10. avgusta (August 10), 1933. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 156

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

Kaj prinaša narodna svoboda

Na otoku Kubi imajo spet re-
lucijo. Kubanske čete stre-
ajo Kubance in po ulicah Ha-
ne teče kri. Kubanci rebeli-
jo proti predsedniku Macha-
, ki ga obtožujejo, da jim je
el svobodo in jih zatira, da je
.

Kuba je bila "osvobodena"
a 1898. Prej je bila španska
lonija. Možje, ki danes vlada-
Kubo — Machado je eden ti-
h — so takrat nosili revolu-
narni prapor in kričali, da
uba mora dobiti svobodo.
anski governer s svojimi če-
ni mora iti in Kuba bo svo-
dna! Tedaj je Amerika po-
gla Kubi do "svobode". Špa-
a je morala dati Kubo iz rok
otok je dobil samovlado pod
ktoratom Združenih držav.
Od tistega časa, ko je bila Ku-
osvobodena izpod Španije, je
na Kubi že cela vrsta revo-
ij za — svobodo. Ubogi Ku-
ci še danes ne poznajo svo-
e. Otok je pod kontrolo
gnatov sladkorja in ti delijo
vice ljudstvu; vsaka vlada
pčuje magnatom sladkorja
vsaka je tiranska, ker mora
. Ko revolucija spodi enega
dsednika, je kmalu potrebna
a revolucija, da spodi nje-
ga naslednika.

a pojav vidimo danes v
gih "svobodnih" državah, ki
astale po vojni in v katerih
ilo precej boja in krika za
rodno svobodo". Bivši osvo-
telji so danes diktatorji, ki
o klop drže svojih stolčkov,
adovoljno in potegnjeno ljud-
pa zahteva — svobodo.

o vidimo na Irskem, kjer
ilo dovolj krika za svobodo,
zadovoljnosti in svobode še
s ni, čeprav vladajo Irci
Isto je na Poljskem, kjer
osvoboditelj" Pilsudski po-
diktator in vrže v ječo vsa-
r, ki dvigne prst proti nje-

Jugoslaviji ni nič bolje.
atje niso zadovoljni in za-
ajo neodvisno, narodno dr-
. In če dobe svojo državo,
v nekaj letih spet rebeli-
proti lastnim diktatorjem,
odo izkoriščali brate Hrva-
akor jih danes izkoriščajo
je Srbi.

narodi že imajo izkušnje,
nobene razlike med tujim
mačim tiranstvom; takozva-
narodna svoboda" je prazna
za revne sloje, delavce in
e. Svobodo poznajo le vla-
oni, ki diktirajo pogoje
nja revnim slojem. Ti vla-
so gospodarski magnatje
ihovi politični hlapčoni.

dje, ki imajo vedno na je-
besedo "svoboda", bi mo-
vendar vedeti, da ena sa-
voboda je, ki nekaj šteje
aka druga svoboda je sle-
. Ta edina svoboda je
trijska in ekonomska.
tvo ali sloj, ki je ekonom-
svoboden, ima vso drugo
do, kakršno hoče.

ovno ljudstvo ene dežele
ega naroda, če je ta dože-
narod majhen, si ne mo-
mo izvojevati ekonomske
de, zato je treba, da to
in se združi z delovnimi
vi drugih dežel in naro-
ki imajo enak program in
Združena delovna ljudstva
dežel in narodov s skup-
rogramom in ciljem lahko
gajo vse tirane in si o-
ves svet.

avci vseh dežel morajo
ti, da prava svoboda in
tanje sta edino v ekonom-
deraciji vsega sveta.

gače ne bo nikdar svobo-
blaginje in večne revo-
— kakor na Kubi in v
krajih — se bodo vedno
ale.

se uprli izkoriščanju
O. — Nad tisto delav-
Falls Rubber Co. je za-
v znak protesta proti
mezdam in dolgim delov-
m.

ROOSEVELT ZAHTEVA MACHADOVO OSTAVKO

Diktator se pa noče umakniti in išče podporo latinskih dežel. Teror na Kubi se nadaljuje

Washington, D. C., 9. avg. — Danes poročajo, da se je ameriška vlada odločila za definitivno akcijo v politični krizi na Kubi. To akcijo prične izvajati v prihodnjih 24 urah. Ker kubanski predsednik Machado noče odstopiti, se domneva, da ga ameriška vlada najbrž prisili k temu koraku.

Havana, Kuba, 9. avg. — Predsednik Gerardo Machado je včeraj zavrgel ultimat ameriškega poslanika Wellesa, ki je zahteval, da se Machado "na lep način" umakne iz vodstva republike Kube. Welles, ki posreduje med vlado in opozicijo, je po navodilu iz Washingtona informiral Machada, da edini način, ki zajamči mir na otoku, je, da predsednik imenuje novega državnega tajnika, ki bo zadovoljiv za vse revolucionarne stranke, nato naj vpraša kongres za svoj "dopust", nakar novi državni tajnik po ustavi prevzame začasno predsedništvo in odredi potrebne reforme v ustavi.

Reforme, ki jih zahteva opozicija, so v glavnem te, da Kuba dobi nazaj podpredsednika in skrajšen predsedniški termin. Machado, ki je bil prvič izvoljen za predsednika leta 1925, je podaljšal termin in leta 1929 se je dal ponovno izvoliti za šest let. Opozicija smatra, da je njegova služba nepostavna.

Machado pa noče nič slišati o svojem odstopu in teh reformah. Sinoči je apeliral na vlade latinskih republik v Srednji in Južni Ameriki za moralno pomoč.

Vlada je umaknila vojaštvo z ulic Havane in drugih mest, toda policijski teror se nadaljuje in v novih izgredih sta bili včeraj dve osebi ubiti. Generalna stavka še traja, dasi vlada poroča, da se delavci vračajo na delo in ljudstvo v večini da je lojalno Machadu.

Whitney žigosa železniške magnate

Pravi, da magnatje uvajajo štednjo v obratovanju na račun delavcev

Cleveland, O. — (FP)) — A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov, je na seji Asociacije eksekutivnih odbornikov železniških unij izjavil, da magnatje ovirajo Rooseveltov program industrijske obnovitve. Odborniki so se sestali v tem mestu z namenom, da prerešetajo pravilnik za železniške delavce.

"Predsednik Roosevelt bo moral podvzeti akcijo, da bo zakon industrijske kontrole ukljuševal tudi železnice," je dejal Whitney. "Administracija bo morala nekaj storiti, da bo nad 700,000 železničarjev, ki so izgubili delo v tej depresiji, ponovno dobili priliko do zaslužka."

Whitney je obtožil magnate, da uvajajo štednjo v obratovanju železnic in uveljavljajo razne druge metode, da znižajo stroške na račun delavcev, kar ni v skladu z Rooseveltovim programom za končanje depresije.

Balbo izgubil drugo letalo; pilot ubit

Horta, Azorski otoki, 9. avg. — Italijanska letalska eskadra, ki je na povratku iz Amerike dospela sem sinoči, je danes zjutraj izgubila drugo letalo. Pilot Squaglia je bil ubit in njegovi trije pomočniki so ranjeni. Letalo se je prekucnilo, ko se je eskadra dvigala v zrak v poletu na Portugalsko.

Hitler se udal Mussoliniju

Obljubil je, da ustavi nacijske vpade v Avstrijo. Spet eden socialistični "begun" ustreljen in eden komunist obglavljen

London, 9. avg. — Italijanska vlada je danes informirala angleško vlado, da je njen poslanik v Berlinu ustmeno svetoval Hitlerju, naj pusti agitatorične vpade v Avstrijo v obliki poletov in radiopropagande in Hitler je obljubil, da to stori. Angleška vlada je s tem zadovoljna in bo počakala, da vidi, če bo Hitler držal besedo.

Pariz, 9. avg. — Francoska vlada je bila presenečena, ko je izvedela, da je diktator Hitler sprejel nasvet Italije glede opustitve nacijske propagande v Avstriji, dočim je na protest Francije in Anglije odgovoril, da je to "notranja zadeva" Nemčije. Zastopnik zunanjega urada je dejal, da Francija ne bo zapustila Avstrije in bo skrbno pazila, da bo Avstrija imela mir pred Hitlerjevo propagando.

Berlin, 9. avg. — Felix Fechenbach, bivši urednik socialističnega lista, je bil včeraj ustreljen v Detmoldu, ko je hotel "pobegniti iz internacijskega tabora.

Viljem Volk, komunist, je bil obglavljen zaradi uboja policijskega častnika.

Fritz Ebert, sin bivšega predsednika nemške republike, je bil interniran v koncentracijskem taboru.

Pruski premier Goering je po nalogu Hitlerja razpustil pomožno fašistično policijo v Prusiji z motivacijo, da ta policija ni več potrebna. Pomožna policija so bili Hitlerjevi privatni četniki v rujavih srajcah.

Izgredi na Irskem

Dublin, 9. avg. — Oster spopad med policijo in člani nove vojaške garde, ki nosijo plave srajce, je bil včeraj pred hotelom Metropole. Nova garda nasprotuje vladi de Valere. Policija je tolkla s količki po glavah in množica je metala kamenje in opeko. Bivši ministrski predsednik Cosgrave je bil tudi napaden.

Prohibičniki v Chicagu odslovljeni

Chicago. — Na odredbo vlade v Washingtonu je bilo v sredo odslovljeno vse osobje za izvajanje prohibicije v Chicagu, 195 mož po številu, zaradi ekonomije. Kasneje je bilo manjše število ponovno uposlenih. Novo osobje za vso deželo šteje okrog 1200 mož. Vlada namerava prihraniti pet milijonov dolarjev letno na reduciranem številu prohibičnikov.

UPOSLITVENI DOGOVOR IN OBSTOJEČE POGODBE

Sprejetje splošnega pravilnika ne razveljavlja pogodb med unijami in delodajalci, se glasi odlok

Washington, D. C. — Obstoječe pogodbe med delavskimi unijami in delodajalci ostanejo v veljavi, akoprav delodajalec podpiše Rooseveltov uposlitveni dogovor. To velja tudi v slučaju, ako pride katera industrija pod jurisdikcijo pravilnika, ki ga je odobrila administracija na podlagi zakona gospodarske obnovitve.

Tako se glasi odlok, ki so ga te dni podali uradniki Nire. Oba, glavni pravni svetovalec Donald R. Richberg in eksekutivni direktor Thomas S. Hammond, sta izjavila, da podpis uposlitvenega dogovora ne sme motiti pogodbenih odnošajev med delavskimi unijami in delodajalci. K temu sta tudi pristavila, da ne sme nihče rabiti znaka NRA, ako ne skrajša delovnega tedna na 35 ur za industrijske delavce in na 40 ur za pisarniške uslužbence. Ta znak smejo rabiti le firme, ki podpirajo Rooseveltov program, čigar cilj je izvleči deželo iz depresije.

General Johnson, federalni administrator, je še prej pojasnil, da obstoječih pogodb ne more spremeniti vlada niti delodajalec brez privoljenja prizadete unije.

Ta odlok je velikanskega pomena za organizirano delavstvo. Ko je bil objavljen Rooseveltov splošni pravilnik, je bilo obenem pojasnjeno, da mora vsak delodajalec, ki podpiše dogovor, skrajšati delovne ure, ne sme pa znižati mezd. Delodajalci so takoj, ko je bilo to naznanjeno, vprašali administracijo, da li se to nanaša na plače od ure ali na tedenski zaslužek.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je trdil, da se odlok nanaša na tedenski zaslužek, obenem pa je citiral sedmi člen splošnega pravilnika. Ako delodajalec na primer skrajša delovni teden 48 ur na 35 ur, mora sorazmerno zvišati plačo tako, da bodo delavci prejemali prav toliko na teden ko prej, čeprav delajo manj ur v tednu.

Administracija je podprla Greenovo stališče in s tem zadala močan udarec tistim delodajalcem, ki so menili, da bodo lahko znižali plače, ako skrajšajo delovne ure.

—Federated Pictures

Kdo ubije pošast industrijskega špiona? Delavske unije so predložile federalnemu administratorju Johnsonu dokaze o eksistenci teh špionov in zahtevajo, da pride v pravilnik jeklarske industrije točka, ki prepove industrijske špione. Johnson in Roosevelt imata moč, da ubijeta to pošast. Ali bosta to storila? (Narisal Jerger.)

Pennsylvanski rudarji sprejeli premirje

Sklenili so v torek, da se vrnejo na delo, ko jim je Johnsonov odposlanec obljubil, da jim bo vlada dala "square deal"

Uniontown, Pa., 9. avg. — Več ko sto odbornikov lokalnih rudarskih unij v okraju Fayette je včeraj konferiralo z odposlancem Johnsonove industrijske administracije, Edwardom F. McGradyjem, in zaključilo, da se stavkajoči rudarji vrnejo danes na delo.

McGrady je apeliral na zastopnike rudarjev, naj sledijo Lewisu in Johnsonu, ki sta sklenila premirje z magnati premoga in on jim jamči, da bodo dobili "square deal" od vlade. Na to obljubo so se lokalni voditelji podali.

McGrady je dejal rudarjem, da zdaj nimajo več opraviti z lastniki rovov, temveč z Rooseveltom in njegovo Niro, ki kontrolira industrije. Kakšen bo ta "square deal", ki ga je McGrady obljubil rudarjem v imenu vlade, ni povedal.

Martin Ryan, predsednik krajevne rudarske unije št. 3, ki je v pondeljek urgiral rudarje, naj ne poslušajo Lewisa, ker jih misli prevariti, je včeraj po konferenci z McGradyjem rekel:

"Kadar pride mož direktno od predsednika in nas zagotovi, da je višja oblast, na katero se lahko vsak čas obrnemo, če se nam bo godila krivica, tedaj se lahko premislimo in se vrnemo na delo."

Washington, D. C., 9. avg. — Danes se je začelo javno zaslišanje v poslopju trgovinskega departmenta o pravilniku premogovne industrije. Ta pravilnik je eden najtežjih in najbolj zamotanih, kar jih ima Nira pred seboj. Prav za prav je cela vrsta separatnih pravilnikov, okrog 25, ki predstavljajo razna polja mehkega premoga v Združenih državah. Kako bo administracija spojila vse te konfliktne interese, je še zagonetka.

Green, Lewis in drugi unijski voditelji so determinirani, da mora biti rudarska unija priznana na vsej črti; na drugi strani je velika skupina premogovnih baronov, ki so enako odločni, da mora ostati "open shop" v veljavi. Glavna bitka se bo torej vršila okoli priznanja unije.

Kanadski železničarji groze s stavko

Člani petih unij so se že izrekli za ta korak. Pogajanja se nadaljujejo

Ottawa, Kanada. — Člani petih železniških unij, ki so uposleni pri Canadian Pacific in Canadian National Railway, bodo v kratkem glasovali o oklicu generalne stavke. Konflikt je izzval odlok spravnega odbora, ki je podprl zahteve železniških - prav glede redukcije mezde za 10 odstotkov.

W. F. O'Connor, ki je kot član odbora in reprezentant železničarjev, podal poročilo manjšine, je izjavil, da odlok krši določbe sprejetih mezdnih pogodb. Vršilo se je še več konferenc, odkar je odbor podal svoj odlok, z namenom, da se doseže sporazuma, a vse so izjalovile. Pogajanja med upravami in reprezentanti železničarjev se sicer nadaljujejo, toda je malo upanja na uspeh.

Eksekutivni odbor petih železniških unij je vsled tega soglasno sankcioniral idejo, da se predloži vprašanje stavke članom v odločitev. Ta grupa železničarjev je proti vsaki redukciji in trdi, da so bile plače železničarjev v Kanadi pred par leti prav tako visoke in v nekaterih slučajih še višje kot v Združenih državah.

Obe glavni kanadski železnici izkazujeta povečanje potniškega in tovornega prometa v zadnjih dveh mesecih, vsled tega železničarji ne morejo razumeti, zakaj upravi zahtevata mezdne redukcije v tem času.

Magnatje olja se ne morejo zediniti

Zaslišanje o pravilniku se nadaljuje. — Governer Murray govori o revoluciji

Washington, D. C. — Magnatje olja se še vedno prepirajo na zaslišanju glede pravilnika za to industrijo. Izgleda, da prav nič ne zaupajo drug drugemu in to je glavni vzrok, da še sedaj niso sestavili pravilnika za oljno industrijo. Nihče ne upošteva dejstva, da so bili pozvani v Washington, da sestavijo pravilnik, ki naj bi odpravil brezposelnost v tej industriji, ne pa da se prepirajo o vprašanjih glede določanja cen in drugih.

Governer "Alfalfa Bill" Murray iz Oklahome, ki je prišel v Washington in se udeležil zaslišanja, je priporočil reprezentantom velikih oljnih kompanij, naj uključijo v pravilnik točko o določanju cen produktom, da se tako ubije škodljiva konkurenca in reši neodvisne kompanije pred polomom, ki jim preti. Svetoval jim je, naj se zedinijo in sprejmejo pravilnik, da bo ta industrija lahko uposlila večje število delavcev in jim plačevala dostojno mezdo. "Revolucija prihaja", je dejal Murray. "Jaz ne vem in nihče drugi ne ve, da li nas bodo industrijski pravilniki obvarovali pred polomom, toda mi vsi moramo podpreti predsednika Roosevelta, ki vsaj skuša rešiti to republiko. Treba je napeti vse sile, da ohranimo naše institucije, ki so v nevarnosti."

Harvey C. Fremming, predsednik Oil Workers unije, je že izvojeval od H. Sinclaira, W. Teagla in drugih reprezentantov velikih oljnih kompanij koncesije, da se delovne ure skrajšajo na 35 ur na teden in minimalno plačo 50 centov na uro za neizurjene delavce. Fremming je izjavil, da se nekatere druge kompanije borijo proti tem koncesijam, toda njegova unija, čeprav je po številu članstva še šibka, bo vztrajala pri svojih zahtevah.

Ford mora priznati unije!

Magnatove obljube glede zvišanja mezde ne zadostujejo

Washington, D. C. — Henry Ford je pripravil lastni pravilnik separatno od drugih avtnih magnatov. V pravilniku ima določbe glede zvišanja mezde, delovni teden mora biti 40 ur, ampak o priznanju kakšne unije ni niti ene besedice.

Administrator Johnson je rekel, da ta pravilnik še ne prinese Fordu plavega orla. Moral bo predložiti drugega.

Feng se je pomiril s kitajsko vlado

Peiping, 9. avg. — Feng Juhsiang, "kršćanski" general, je včeraj podpisal mir s kitajsko vlado v Nankingu in izročil svojo privatno armado Čiangu Kaišeku. Feng je pred kratkim začel na svojo pest vojno kampanjo, da vzame Japoncem izgubljene kitajske province. Ker je njegova provokacija grozila Kitajcem z novimi komplikacijami, je predsednik Kaišek začel s Fengom mirovna pogajanja in dosegel diplomatično zmago. Feng se zdaj umakne v privatno življenje.

Prav lahko pride do tega, ako se oljni magnati ne bodo mogli zediniti, da bo ta industrija prišla pod protekcijo zveznega departmenta za notranje zadeve, kar bi bilo v interesu javnosti in vladnim rezervam olja na ljudski lastnini.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicag.) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Obiskovalci razstave

Chicago. — Svetovno razstavo in gl. urad SNPJ so obiskali: Matilda Telban, Iselin, Pa.; Matija Leskovec, Katy Anseck, Girard, O.; mrs. Louis Robsel in Louis Robsel Jr., Kenosha, Wis.; Avgust in Johana Krumberger, Racine, Wis.

Smrtna kosa v starem kraju

Cleveland. — Frank Narobe je prejel vest, da je umrla njegova mati Uršula Narobe v Trzinu pri Mengšu v starosti 74 let.

Eastman pravi, da bo protektiral železničarje

Tako je izjavil na konferenci železniških magnatov v Washingtonu

Washington, D. C. — Joseph B. Eastman, federalni koordinator za železnice, je na konferenci železniških magnatov izjavil, da bo njegova administracija protektirala železničarje in gledala, da bodo prejemali dostojno mezdo in delali pod ugodnimi pogoji. To je potrebno, da se doseže boljša kooperacija med delavci in upravami železnic, kar bo končno koristilo tej industriji in ljudstvu.

V svojem govoru je dejal, da prejemajo nekateri predsedniki železnic previsoke plače in da jih bo treba reducirati. Magnatom je priporočal, naj to prostovoljno store in namignil, da bo izdal posebno odredbo na podlagi oblasti, ki mu jo daje zakon industrijske kontrole, ako bi se redukcijam upirali.

Eastman je prej izdal naredbo, ki zahteva, da vsaka železnica predloži zapriseženo mesečno poročilo glede števila uposlenih delavcev in navede totalno vsoto mezdnih izplačil. Povedati mora tudi, da li se je število uposlenih delavcev zvišalo ali znižalo.

Dalje je Eastman dejal, da so železničarji pristali na odbitek mezde za deset odstotkov, vsled tega ne bi bilo pravično, ako bi predsedniki in drugi visoki železniški uradniki prejemali prav tako visoke plače ko l. 1928 in 1929, kajti takrat so prevladovale v deželi drugačne razmere ko danes. Omenil je, da je kongres na prošlem zasedanju omejil letne plače ekesekutivnim uradnikom tistih železnic, ki dobijo ali so dobile posojila iz sklada vladne korporacije za rekonstrukcijo financ.

Hišni posestniki zahtevajo moratorij

Albany, N. Y. — Nad tisoč malih hišnih posestnikov je prišlo v državni kapitol, kjer so governerju predložili peticijo, naj jim priskoči na pomoč in prepove sodnijsko prodajanje njihovega imetja za dolgove. Naslednji dan je governer Lehman priporočil legislatusi, naj sprejme predlog glede razglasitve moratorija za dolgove vseh hišnih posestnikov in farmarjev, ki so plačali obresti in davke, a niso mogli znižati vsote svojih dolgov, do 1. maja prihodnjega leta.

Brivci v Washingtonu sestavili pravilnik

Washington, D. C. — Tukajšnji brivci so sestavili pravilnik "poštene kompeticije" in ga priporočajo v sprejetje brivcem po vsej deželi.

Pravilnik določa 50 centov za striženje in 25 za britje, delovni teden 48 ur in odpravo otroškega dela.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Naši magnatje in fašizem

Eveleth, Minn. — Brez dvoma je vsakemu, ki se zanima za javno življenje na tujem, znano, kaj se danes godi v Nemčiji. Vsakemu je lahko znano, kako pritiska fašizem nemško ljudstvo k tlom, "da obvaruje očetnjavo pred nevarnimi duhovi". Dolgo ni bilo nobenega glasu iz Nemčije. Nadejali smo se, da se nekaj kuha. Kaj, nismo vedeli, dasi bi bili lahko na prste izračunali, da taka narodna vzgoja, ki jo je uživalo nemško ljudstvo zadnjih štirideset let, ne more prinesti dosti prida sadu.

Naše slutnje nas niso varale. Zdaj vemo, da je stari nemški ponos v tišini utiral pot, v miru sejal vihar. Nenadoma, čez noč, kar v enem letu je planil fašizem na površje in se razširil preko dežele kakor ogromna goba po dežju. Ni čuda, saj je tudi deževalo! Ali od kje je deževalo, kje so tisti oblaki, ki so rosili svežo, čilo rast hitlerizmu?

Ne strmite, fašizem se ni dvignil z lastno močjo. Ne, tu se niso namakali samo nemški in evropski mogotci; ameriški magnatje so prispevali milijone dolarjev za nemški fašizem! To so ravno tisti magnatje, na katere je ameriško delavstvo apeliralo v svoji brezposelnosti za pomoč — apeliralo zaman. To so ravno tisti magnatje, ki uživajo plemenite naslove, a pred nedavnim so tam v Michiganu ubili tri mlade delavce samo zato, ker so dvignili svoj glas za svoje pravice. To so ravno tisti magnatje kateri niso imeli in nimajo centa za naše delavstvo, ki je ustvarilo bogastva, za nemški fašizem pa milijone.

Tako! Lepi domoljubi! Lepa domoljubnost opojena s predsodki, sovraštvom do domačega delavstva. Domoljubnost, ki se rajši upira na sosedovo ničvredno gibanje kakor blaži domačo brezposelnost. To so nizka, temna dejanja, a hudi udarci za delavstvo, krivica, maščevanje. Milijone denarja, katerega so prispevali za podvig nemškega fašizma z mislijo, utrditi svojo trdnjavo, so izmozgali iz našega delavstva. Pa so se opekli, bridko prevarali. Denar, ki so ga izdali za nemški fašizem, je izgubljen. Fašizem jih bo povrhu še pahnil pod kap, kjer bodo čakali rešenja. Ali fašizem bo daleč takrat.

Izguba denarja, kdor ga mnogo poseduje, ni največja izguba. Delavska obsodba bo hujša kot denarne izgube, in ta jih bo zadela in šla bo do živega. Nemški fašizem ne bo dvigal oslabljene trdnjave naših kapitalistov iz mrzlih zametov kamor pada. Usoda ameriškega kapitalizma zavisi na našem delavstvu, le ameriški delavci imajo pravico obračunati z njim. Zaman je pričakovati, da se "domoljubi" kdaj poboljšajo.

Zato mora delavstvo biti na jasnem, kaj mu je storiti. Kaj neki? Streti mora sistem, ki ni sistem, ampak gadja zalega, ki vzgojeva take "domoljube", da tako brezmiselno uporabljajo svojo oblast. Ali kruto se varajo. V misli, utrditi in čim bolj obogateti, se tem globlje sami pogrezajo. Le naj se pogrezajo, pogreznejo v morje, delavstvo ne bo žalovalo za njimi. Zato mora ne samo ameriško delavstvo, ampak delavstvo vsega sveta vedeti eno: Ena naj bo vez, naj veže vse v boju zoper kapitalizem, v slogi. V slogi naj gre preko morja, preko narodnosti, mej, kot glasnica svetovne zavednosti, ki je temelj boljše bodočnosti.—**Joseph Kovacich.**

Poročilo iz rudarske naselbine

Forest City, Pa. — Meseca marca 1932 sem poročal v Prosveti, da je tudi Pittston Coal Co. zaprla premogokop in vrgla na cesto osem sto petdeset rudarjev. Od takrat pa dosedaj smo brez male izjeme še vsi brez dela.

Biti brez dela eno leto in pol — si pač lahko vsakdo predstavi položaj kakšen je. Ali kljub temu so delavci brezbrižni in se dajo speljati na led vsakemu prilizunjencu, akoravno pokaže, da je zelo nasproten splošnim delavskim interesom. (Taki prilizunjenci gledajo samo za svoje koristi.)

Sedaj, pod novim dealom, ko država pritiska na delodajalce, naj obnovijo obrat, se je tudi Pittston Coal Co. zganila in privolila, da začne delno obratovati premogorov tukaj v Forest Cityju. V ta namen je kompanija poklicala reprezentante tukajšnjega lokala št. 1035 UMW of A in jim predložila nekakšno pogodbo, pod kakšnim pogojem da je kompanija pripravljena začeti z obratom. Reprezentantje ali odbor je sprejel pogodbo in potem so sklicali sejo lokala št. 1035 UMW of A, da jo na seji potrdi.

Seja je bila sklicana na 31. julija. Na isti seji niso mogli priti do nobenega zaključka, akoravno se je John Dechman, predsednik lokala, trudil na vse načine, da bi pogodbo sprejeli. V pogodbi stoji, da bi takoj začeli delati v Gray rovu in Cliffordu, kjer dela okoli štirideset do petdeset rudarjev. Ampak ti rudarji morajo privoliti na znižanje plače, kar se tiče mrtvega dela, in sicer za 30 centov pri tonu, vse drugo da ostane po starem.

Kakor že prej rečeno, na dotični seji ni prišlo do nobenega zaključka in je bila seja preložena na drugi večer, in sicer na 1 avgusta. Za to sejo je menda Dechman najel tudi tri domače policaje, da so delali red in mir pa niso imeli nobenega posla.

Ker se je videlo, da pogodba ne bo sprejeta, ako bomo vsi glasovali za ali pa proti, je nekdo predlagal, naj glasujejo samo tisti, ki delajo v Gray rovu in v Cliffordu. Na to jih je predsednik Dechman poklical pred dvorano, da so bili sami skupaj. Prvo glasovanje je bilo z dviganjem rok, pri katerem je predlog, da se plače zniža, propadel. Ker pa predsedniku Dechmanu ni bil po volji rezultat glasovanja, je odredil, da se glasuje z listki, in tako je potem zmagal z malo večino glasov.

Tako se godi tukaj in drugod, kadar kapitalisti vidijo, da so delavci do kosti obrani. Potem stavijo pogoje tako, da še bolj postavijo delavca na stopnjo suženjstva.

Tako je! Življenjske potrebščine gredo z vsakim dnem gor, plače pa dol. Ne vem kako se to vjema z new dealom. Ako bi delavci čitali resnične delavske liste, kakor sta Prosveta in Proletarec, in tisto, kar čitajo tudi hoteli uresničiti, bi se lahko marsikaj izboljšalo.—**Fr. Rataic.**

Delavstvo in Nira

Bellingham, Wash. — Mislim da v sedanjem času ni primerno begati rudarje z dopisi, katere unije naj se oprimejo. To je v škodo rudarjem. Mi vemo za bo je rudarjev pod Lewisovim vodstvom, vemo tudi, da so zdaj nastopili drugačni časi za delavce, zato moramo trdno stati ob strani vlade, dokler bo izvajala programe v prid delavcem in splošnosti.

Zato se moramo združiti na kakršenkoli način, samo da smo združeni (organizirani) 100%, pa bilo pod eno ali drugo znamko. Zdaj ne gre za to, kdo je boljši vodja organizacije, gre samo za stoodstotnost, o plačah in drugih olajšavah delavstva pa tudi ne bodo odločevali voditelji, ampak NRA. Zdaj ne gre samo za to, da delavstvo dobi več plače, s tem še ni zagotovljena prosperiteta. Nira gre tudi za tem, da se potrebščine podražijo, ker drugače pade ves novi deal v vodo. Tukaj je tista točka, do katere nima moči nobeden delavski voditelj — to moč ima samo vlada.

Trdne delavske organizacije lahko izsilijo višje plače, ne morejo pa ubraniti operatorjem zvišati cen produktov. Mi delavci moramo to vedeti, da samo vlada in nihče drugi tega zabraniti ne more. Zato ni primerno, pisati sedaj v javnost, kateri voditelji ali unija je boljša.

Tudi v Bellinghamu, Wash., smo se organizirali pod UMW of A do zdaj 90%. Seveda, kompanijske unije niso za delavca. Tudi vemo, da Nira še ne pomeni nobenega socializma, vendar je nekaj začeto, kar da upati, da za tem pride kaj drugega na vrsto, z mojega vidika: znižanje velikega profita in bogastva. Kar pride za tem pa nihče ne ve.

Na splošno se sodi, da je kapitalizem odigral. Mnogi so pa drugačnega mnenja in sicer: da pride fašizem. Jaz mislim, da ne; če bi imel biti, bi bil pod Hoovrovo administracijo že upostavljen, ker je imel za to vse ugodnosti. Delavske organizacije so bile uničene in vse druge prosvetne organizacije bankrotirane. Kapitalisti so imeli vso kontrolo dežele pod seboj in tudi politiko, samo še barvo naj bi bili odločili, kakšne srajce naj bi nosili in pozdrav kakšne posebne vrste izumili. Prepričan sem, da vsak bi z veseljem vzel srajco, kravato in pozdrav, samo da dobi košček kruha.

In — zakaj niso? Zato ne, ker v Ameriki smo bolj moderni ali materialistični. Tukaj šteje — ne srajca — sveti $ šteje vse! K vragu s politiko! Mi hočemo biznis! Napraviti čim več denarja, zato gre v Ameriki. Ameriški bankirji se ne brigajo za evropski fašizem. O da, oni ga podpirajo z vsemi štirimi zato, ker fašizem drži socialiste in druge napredne organizacije za vrat, a tukaj se teh ni bilo bati.

V Ameriki je šlo samo za to, da se reši kapital. Posestva, farme, trgovine so propadale, banke pokale kar na debelo. Da, tukaj ni bilo časa misliti na kakšen fašizem, ampak kako rešiti deželo poloma. Za to je šlo, in kako upostaviti trg za nagromadene dobrine. Prišel je mož, ki je rekel: "Mi moramo upostaviti novi način! Nakupovalno moč! Mi moramo dati narodu delo!"

Za nas delavce je vprašanje: Da-li se bo to tudi izvajalo? Če se bo, potem privatni kapital odpade, če ne, potem se sam uniči. Druge poti ni.

Mnogo ljudi ne verjame tega, pa poglejmo: Profit je tisti, ki uniči kupca; če kupca ni, ni profita. Cene delnicam gredo dol. Velika konkurenca, velika brezposelnost — bankrot neizogiben. Kaj pomaga, če je vsega zadosti, ako ni nekoga, ki bi kupil. Mislim, da je to jasno vsakemu, pa naj pride na vlado fašist ali drugi "ist" je vseeno; gre samo za to: da nekdo kupi, in ta nekdo smo mi — masa. In mi imamo denar le, ako zaslužimo dovolj, da vse to kupimo.

Slika je dovolj jasna. Nikakor ne gre in ne gre. Privatnemu kapitalu zvoni smrtna ura. Seveda nihče ne ve, kdaj bo baš izdihnil svojo grešno dušo.

George Gornik.

—Federated Pictures.

Veliki jez, del vodnih ali v Muscle Shoalsu, je dobil ime Norris Dam ali Norrisov jez. Senator Norris, progresivec iz Nebraske, se je 12 let boril za javno obratovanje elektrarne v Muscle Shoalsu.

Suša, gosenice in izlet

Conemaugh, Pa. — V tukajšnji okolici vlada precej občutna suša. Na vrtovih se sadeži kar sušijo, posebno v Johnstownu in okolici.

Pred tednom je bil v Bedfordu hud naliv, tako da so morali delo na cestah za par dni ustaviti, ob istem času pa je tukaj padlo le par kapljic dežja, dasi ni med nami velike razdalje. Morda pa tudi dež deli svojo milost po prijateljih.

Po vrtovih je obilo mrčesa. Paradižnike so napadle težke gosenice, tako da se marsikateri paradižnik pod njihovo težo zlomi. Najprej se gosenice spravijo na vrhove paradižnikov, katere do golega oberejo. In ker nas novi deal še ni dosegel, imamo pač časa dovolj, da smo napovedali tej "zverini" odločen boj, da jo brez usmiljenja pokončamo.

Delo v tej okolici delijo zelo počasi, posebno starinam. Ako pa si kje označen z rdečim svinčnikom, potem gre še težje, predno dobiš odvezo.

V nedeljo, dne 13. avgusta, bo imelo pevsko društvo "Bled" svoj piknik na Parkhillu na navadnih prostorih. Vstopnina 25c, katera pa se bo lahko zamenjala za razne dobrote, ki bodo na pikniku na razpolago. Pikniški prostor na Parkhillu je lep, Blejčani se mislijo dobro odrezati, da pa lepo pojo, o tem vedo pač povedati več drugi ko sami. Pridite jih poslušat in boste videli, da je res.—**A. Samec.**

Demokratska predrznost

Bridgeport, O. — V tukajšnji H. S. dvorani je dne 5. avgusta govoril dr. František Soukup, predsednik čehoslovaške senatne zbornice. Ker ni vešč angleščine, so ga demokratje izrabili v prid svoji mašini. Govornik v angleškem jeziku ga je namreč predstavil kot prvovrstnega demokrata, pa tudi časopisi niso poročali, da je dr. Soukup član soc. stranke in soc. Internacionale. Kajti vse oglaševanje je bilo v rokah nasprotnikov socializma, čeravno je s. Soukupa sem poslala češka federacija soc. stranke.

Ko so ga časopisni poročevalci izpraševali, je s. Soukup odprto označil svojo politično pripadnost, tolmači pa so vse to zamolčali in ga predstavili javnosti kot demokrata. To je grda predrznost proti takemu zaslužnemu možu od strani čehoslovaških demokratov. Temu incidentu je bila priča moja žena in več drugih.—**Joseph Snoy.**

Piknik in shod

Herminie, Pa. — Kot je bilo v Proletarcu poročano, se je imel vršiti soc. shod tukaj na prostem dne 12. avgusta, sedaj pa je odgoden za nedoločen čas. Pač pa se bo vršil velik piknik na Fair Groundu v nedeljo, dne 13. avgusta. Piknik prirejajo štiri lokali UMWA. To bo obenem tudi shod, na katerem nastopi več govornikov, med njimi tudi P. F. Fagan, predsednik 5. distrikta UMW. Pričakuje se velika udeležba.

Tukajšnji rudarji so se vrnili na delo 7. avgusta, ker so jim tako svetovale oblasti. Kako dolgo ostanejo na delu, je seveda odvisno od obljub, če se izpolnijo.—**Anton Zornik.**

O VOJNI

(Henry Barbusse)

O vojni noče govoriti nihče več. Že nekaj let se to naglaša in kar naprej ponavlja.

Toda, dokler je v veljavi tisti stari zakon, po katerem isti vzroki povzročajo in izzivajo iste posledice, ne smemo razpravljati o vojni kot o zgodovinski stvari, nego kot o današnjem ali bodočnostnem dogodku. V vsakem slučaju pa velja to pravilo za vzroke vojne.

Kdo je zažgal nemški parlament

Ugotovitev mednarodne preiskovalne komisije

Mednarodni preiskovalni od[bor], ki pod predsedstvom pro[fesorja] Alberta Einsteina ob [u]deležbi haaškega mednarodnega sodnika Darzova (Zedinjene d[r]žave) in angleškega tajnega svetnika Britta preiskuje, k[a]ko je nastal požar v nemškem državnem zboru, je zbral zadnji dni nov materijal, iz katerega [je] razvidno, da je parlament za[žgala] skupina fašističnih napadalnih oddelkov, in sicer okoli ... oseb. Iz Nemčije je pobegnil voditelj tega oddelka in je p[od] prisego izpovedal, da se je po[ža]ra v nemškem parlamentu s[am] udeležil. Oddelek se je skril [v] predsedniških pisarnah. Na ... no znamenje so fašisti po p[od]zemeljskem zveznem rovu v[drli] v parlament. V sejni dvorani [so] prej nakupičili med klopmi g[or]ljivi materijal, da je zanetei ogenj takoj vzplamtel. Po ho[dni]kih so bile fašistične straže, ... ni požigalcev nihče motil [pri] njih delu. Ko se je v sejni d[vo]rani požar razgorel, so napa[dal]ne čete zopet odšle po podze[m]nem hodniku. Prej so pa še ... vlekli v poslopje bivšega ko[mu]nista Van de Lubbeja, ga p[re]skrbeli z dokumenti in ga p[o]neje dali aretirati kot požig[al]ca. — Rezultat preiskave p[otr]juje torej prvotno javno m[nen]je, čeprav je bilo uradno zan[ika]no.

Ljudska lobija proti nizkim mezdam

Washington, D. C. — "Ameriško ljudstvo bo v prihodnjih mesecih spoznalo ničevnost Ro[o]seveltovega truda, da reši v... večje posebne privilegije, ki ... uživa velebiznis in prisiliti ... lavce na sprejetje nizke m[ez]de," se glasi deklaracija Ljud[ske] lobije.

"Niti ena mezdna lestvica, ... jo je odobril Roosevelt, ne n... delavcem dostojnega življenja standarda. Dočim so t... skupna mezdna izplačila lan[i] leto za $14,000,000,000 nižja ... l. 1929, predviduje Roosevelt[ov] program le neznatno zvi[šanje] kupne sile, kar je brezpom[em]bno napram stalnemu nara[šča]nju cen življenskim potreb[šči]nam."

Pivovarna na črni listi

Washington, D. C. — Tu[kaj]šnje unije so pozvale svoje ... ne, naj bojkotirajo Drury ... wing Co., ki v lakomosti po ... fitu noče uposliti unijskih ... nirjev v svojem podjetju. V ... živu je rečeno, da kompanija ... upošteva zaslug organizira[nega] delavstva v boju za preklic ... steadovega zakona in vsled ... naj unionisti ne pijo piva, k[i] izdeluje ta pivovarna.

Govorice o združenju železnic

Baltimore, Md. — Tukaj[šnje] časopisje je objavilo vest, ... v teku pogajanja glede ko[nsoli]dacije Pennsylvania in B[alti]more & Ohio železnice. ... solidacija naj bi se izvr[šila v] interesu ekonomije, kar p... ni, da bodo sledile redukcije ... lavcev, ako bodo pogajanja ... zultirala v konsolidaciji.

GOSPODARSKE VESTI

Konzumna zadruga toleu... di prenizkih cen!

"Česke Slovo" poroča, da ... je konzumna zadruga v Br[nu] ... dobiva od nekega kartela ... direktno, branila prodajati ... čno blago po cenah določ[enih] ... blago od kartela. Kartel j[e] ... ne na drobno določil tako, ... mogli imeti trgovci na dr[obno] ... pri tem blagu 66 odstotkov ... ga dobička. Konzumna za[druga] ... pa ni hotela zahtevati od ... članov tako oderuške cene. ... blagu je zelo znižala in se ... voljila pri tem blagu samo s ... dobičkom, oz. s 25% kalk... skim nabitkom. Ko je pa ... o teh nižjih cenah izved... takoj ustavil vsako na... dobavljanje blaga zadrugi ... vložil proti zadrugi tožbo ... di neizpolnjevanja sklenjene ... godbe oz. zaradi tega, ker ... strogo držala določene cene ... bo pa moralo odločiti sod... mora prodajati konzumna ... ga blago po višjih cenah ... žje kakor je pa to v korist ... nega članstva.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

naj dalje trpi, Ljubljana naj se usmradi?

valci ljubljanskega bar- že stoletja zaradi stalnih njihovih njiv in polj ter seljem začeli iz svojih ih dohodkov plačevati po- vek za osuševanje barja ravanje Ljubljanice, sa- bi se rešili barjanskih te- leta 1912 se je začelo z o- nimi deli: napeljavo jar- barju ter s poglobljenjem Ljubljanice, da bi se va- iztekale barjanske vo- li so do vojne, vojna pa rgala vse to delo. Po vojni bilo mogoče kmalu zače- ker beograjska vlada i marala slišati o milijo- naj bi jih dala za pomoč m in olepšavo Ljubljane ilev in obzidanje struge nice.) Ta zadeva je bila oleno, ki so si ga metale ke stranke druga drugi e. Če so bili liberalci na o klerikalci kazali nanje, te jih, ki nočejo poma- rjanom, kadar pa so bili i na vladi, so liberalci nanje. Med tem pa je trpel dalje.

1931 pa je vendarle vla- rila 6 milijonov Din, od je država prispevala 2 odbor za osuševanje banovina 2 milijona in občina 2 milijona. In za- delom. Toda že nasled- je država znižala svo- ro od 2 na 1 milijon, v em letu 1933-34 na 500, — in zdaj bodo menda milijona črtali in regu- dela bodo spet obstala. merava država storiti nu, da je prav zadnja po- ka povodenj napravila spet za 3 milijone ško- r je ugotovila državna sama. In zdaj naj bi se ska dela sredi hitenja Strugo Ljubljanice po- baš sredi mesta, pri nskem tromostju, za je zaprta in po strugi sto tečejo samo fekali- širijo kajpak neznosen a grozi epidemija in je mogoče odpomoči druga- s poglobitvijo struge. tega, bo struga "sinje ice" stalno smrdela za- dtekajočih se fekalij. ni posestniki ob Ljub- ajo škodo, ker težko od- anovanja, katerih oken imeti odprtih. Toda gla- a je pri regulacijskih oslenih mnogo brezpo- i so sicer sramotno sla- ni, a je vendarle nekaj cev in njih družin pre- vsaj z bornim življen-

resu barjanskih prebi- interesu Ljubljane in u delavcev, zaposlenih acijskih delih, je, da se ne sme prekiniti in da dela dokončati ter ob- Barjane vsakoletnih mi- izgub zaradi poplav. Ce- ina zavisi od tega. Za- znih strani poslali vla- e proteste proti name- štiti regulacijska dela s kreditov.

a predilnica proti de- — Podjetje, čigar last a predilnica, je sporoči- vu, da namerava zniža- za 15%. Delavci so se svojih strokovnih or- ter Delavske zbornice vanje. Delavski zaup- dicali shod predilničar- lavk ter potem na po- zastopnikom tovarne da pristanejo kvečje- % znižanje vseh mezd, pogojem, da se uvede ht (zdaj delajo le pet) in da ostanejo pla- Din na dan nedotaknje- pnik podjetja ni osvo- redloga, pač pa je iz- bi pristal na 10% zni- d, pri čemer bi ostale 25 Din nedotaknjene. potem uvedel šesti de- lavski zastopniki niso stati na to brez dovo- vstva ter so se poga- dila, dokler ne bo de- shodu povedalo svoje- Predilnica vztraja reditvi, da je na trgu a ima podjetje izgubo. tega ne verjame ne e delavstvo.

Prepovedana brošura. — V Zagrebu je bila prepovedano razpečavanje in širjenje brošure "Hrvatsko pitanje", ki jo je spisal prof. dr. Rudolf Horvat. Vsak dan prinese kako novo prepoved knjige, lista ali brošure.

Obstreljen. — V Brdu pri Ihanu je v gozdu obsekaval drevje 27-letni delavec France Hribar. Ko je stopil na neko jaso, je nenadoma počil strel in ranil Hribarja na vratu. Hribar ni opazil strelca, hitel je ves okrvavljen domov, od koder so ga prepeljali v ljubljansko bolnišnico. Kdo bi bil streljal nanj, ni znano.

Smrt pod vlakom. — Na progi med Cirkovci in Sv. Lovrencom na Dravskem polju so našli na tračnicah razmesarjeno moško truplo, ki ga je bil povozil vlak. Pri mrtvecu so našli sokolsko legitimacijo na ime Martin Gumzej od Sv. Jurija pri Celju. Preiskava bo skušala ugotoviti, ali gre res za Gumzeja, ali je izvršil samomor, ali gre za nesrečo ali mogoče za zločin.

Ameriški učenjak v Jugoslaviji. — V Dalmaciji se mudi že dalj časa ameriški učenjak, priseljeni Ukrajinec Nickander Strelsky. Obiskal je tudi že Sarajevo, odšel zdaj v Grčijo, odkoder se vrne na dalmatinske otoke. Strelsky je prirodoslovec ter zbira pri nas materijal za svoje raziskave.

Obsodbe v tretjem liškem procesu. — Dne 20. julija je državno sodišče razglasilo obsodbe proti osmim liškim vstašem, ki tvorijo tretjo skupino tistih obtožencev, ki so v Liki dobivali orožje iz Italije ter izvrševali atentate. Japundžić je bil obsojen na 15 let ječe, Bedeković na 12 let ječe, Asančajić na 4 leta, Frković na 6 let, Hameršmit na 6 let, Josip Cačić na dosmrtno robijo, Malvas na dosmrtno robijo, Stilinović pa na 10 mesecev zapora. Prav tako sta bila Devčić in Štimac obsojena vsak na 6 let robije.

Metlika ima kopališče. — Metličani so po listih razglasili, da so otvorili na tihem novo kopališče, ki da je prvo in edino v Beli Krajini. Kopališče je ob mostu čez Kolpo in se je otvoritve udeležilo baje mnogo ljudi. Metličani tako pridno hodijo v kopališče, da je kabin premalo. Zgradilo ga je metliško novo Tujsko prometno društvo.

Katoliška prireditev. — Poseben pripravljalni odbor pripravlja veliko katoliško prireditev v Ljubljani in sicer za proslavo 1900 obletnice Kristusove smrti in obenem za proslavo 60 letnice, kar je knezoškof Bonaventura Jeglič bral novo mašo. To dvoje so združili v eno, kar bodo proslavili 30. julija s cerkveno slavnostjo na orlovskem Stadionu v Ljubljani. Klerikalci se pripravljajo na vso moč na to prireditev in spričo njih velike organizacije in agitacije z vsake prižnice je pričakovati velike udeležbe posebno podeželskega ljudstva. Na Stadionu bo maša, velik koncert s sporedom nabožnih umetnih pesmi, ki jih zapoje 109 zborov s skupno okrog 2000 pevcev in pevk, prejšnji večer pa bo proslava 60 letnice škofove nove maše v veliki dvorani Uniona. Beležimo to, ker smatrajo to prireditev nekateri za manifestacijo klerikalcev. Na shodu državne stranke v Št. Jakobu ob Savi je minister Pucelj tudi napadel to prireditev, češ, verniki proslavljamo take verske jubileje v cerkvi, ne pa na Stadionu, kjer je kraj za šport, in take proslave tudi ne bi združili s proslavo škofa Jegliča, čeprav ima zasluge. Pripravljalni odbor Katoliške akcije pa je na to posredno odgovoril v svojih reklamnih noticah v "Slovencu," kjer podčrtavajo, da gre le za versko prireditev, zaradi česar tudi poziva vse udeležence, naj pri prireditvi ne ploskajo in ne vzklikajo, prav tako ne pri koncertu, da se ne bi čutili nekateri izzivani. Zelo opazno je bilo, da so javnost obvestili o tej na široko organizirani slavnosti prav tiste dni, ko je imela Ljubljana na tisoče Sokolov, ki so prišli na zlet. Vzdržuje se mnenje, da so hoteli takrat pač Sokoli pokazati svoje moči, zdaj pa hočejo pokazati tudi klerikalci, koliko je njihovega ljudstva, čeprav nimajo Orlov in mnogih organizacij. Zato napenjajo klerikalci vse sile, da privabijo v Ljubljano kar največ ljudstva. Vozilo bo več posebnih vlakov iz vseh smeri, za redne vlake pa ministrstvo še ni dovolilo znižane vožnje, čeprav je do prireditve komaj še teden dni.

Interpelacije. — Poslanec Mita Dimitrijević je v Narodni skupščini, ki te dni zaseda, naslovil na zunanjega ministra interpelacijo glede razmerja do sovjetske Rusije. Poudarja, da je sovjetska Rusija spremenila svojo zunanjo politiko ter vprašuje zunanjega ministra, zakaj je bila podpisana z Rusijo pogodba o definiciji napadalca. Ali je to prvi korak za priznanje Rusije ali kako? — Na isti seji je poslanec Dragovič protestiral proti nepravilno sestavljenemu zapisniku prejšnje seje, obenem pa tudi protestiral proti temu, da prejemajo ministri poleg svoje ministrsko visoke plače še poslanske dnevnice. Obenem je navajal nepravilno postopanje v izplačevanju vojnim invalidom. Predsednik skupščine je razkačenega poslanca Dragoviča pogostokrat prekinjal ter opominjal, ker je pač govoril o krivicah.

Tri mesece zapora za kaplana. —Pred kazenskim senatom trojice v Novem mestu sta se morala zagovarjati kaplan Janez Hladnik iz Metlike in posestnik Anton Oberman iz Vidošičev pri Metliki, ker sta v začetku februarja prejela ter raztrosila med ljudi večjo množino letakov z naslovi "Slovenska deklaracija" in "Svoji k svojim" prvi po Metliki, drugi po Vidošičih. Delala sta s tem proti državi za spremenitev državne ureditve in politično socialnega reda v državi. Prvi je bil obsojen na 3 mesece strogega zapora brezpogojno, Hladnik pa na 3 mesece, pogojno za štiri leta. Oba sta se proti obsodbi pritožila. Če bo višje sodišče obsodbo potrdilo, bo moral kaplan v zapor, Oberman pa bo moral vsaj štiri leta mirovati, sicer bo moral tudi on takoj v zapor za 3 mesece.

JRKD—JNS. — Dne 20. julija se je vršil v Beogradu kongres državne stranke, ki jo je osnoval general Živkovič ter je imela doslej ime Jugoslovanska radikalna kmečka demokracija. Ko je bila osnovana, je bila edina stranka, ki jo je osnovala vlada sama ter preko državnih oblasti in uradnikov organizirala po vseh okrajih. Stranka ima iste smernice kakor sedanja vlada. Začasni predsednik je bil Nikola Uzunovič, generalni tajnik pa dr. Albert Kramer, direktor "Jutra" in minister brez portfelja. Ime stranke je bilo sestavljeno iz besed, vzetih iz glavnih prejšnjih strank. Kongres naj bi sprejel program in statut stranke ter izvolil centralni odbor. O programu je poročal bivši minister Juraj Demetrovič, o statutu dr. Kramer. Sprejet je bil tudi predlog, naj se ime stranke poenostavi. Na predlog Uzunoviča se stranka imenuje poslej Jugoslovanska nacijonalna stranka (JNS). Za predsednika je bil izvoljen dosedanji začasni predsednik Nikola Uzunovič, za tajnika pa dosedanji začasni tajnik dr. Kramer. V ožji in širši centralni odbor je bilo izvoljenih tudi več slovenskih ministrov, senatorjev in poslancev ter nekdanjih slovenskih demokratov. Če smo povedali, da je ta stranka vladna stranka, potem nam o programu iste ni treba še posebej poročati.

Umrli so: V Mozirju 85-letni upokojeni nadučitelj Franc Praprotnik, v Novem mestu 83-letni upokojeni šolski upravitelj Martin Brišnik, v Št. Vidu nad Ljubljano mizarski podjetnik Štefan Erman, v Št. Pavlu pri Preboldu 60-letna posestnica Neža Marinčeva, v celjski bolnišnici 24-letna delavka Terezija Jugova iz Podarede in 67-letni dninar Franc Vrtačnik od Sv. Roka pri Sevnici.

Cigan v civilizaciji

Na juridični fakulteti praške univerze študira cigan Tomaž Homolek iz Svatoborice. Homolek je prvi cigan, ki je v češkoslovaški republiki dovršil gimnazijo in napravil zrelostni izpit ter se vpisal na univerzo. Zdaj bo moral odriniti k vojakom in lahko se zgodi, da bo Homolek prvi rezervni častnik ciganskega porekla v čsl. vojski.

Najvišji stolp na svetu

Ko je Eiffel pred več desetletji gradil svoj znameniti stolp, so govorili godrnjači, da je to grd, v "Martovo polje zabit žebelj" brez vsakega praktičnega pomena in da se bo nekega dne podrl sam od sebe. Eifflov stolp stoji še danes, a za svetovno razstavo l. 1937. mu mislijo zgraditi druga, ki ga bo postavil enostavno v senco in proti kateremu bosta oba ameriška rekordna nebotičnika Chrysler Building in Empire States Building, kakor majhni hišici v starem, očakovskem slogu. Novi stolp nebo meril namreč nič več in nič manj nego 700 metrov višino.

Štirje francoski arhitekti, Pers, Hughes, Freysinet in Venzo, delajo na načrtu tega orjaka, ki mu je prvotni načrt zasnoval arhitekt Straumer. Ta je hotel svoj 700 m visoki stolp sestaviti iz dveh delov. Na spodnjem, masivnem delu bi postavil nekakšen 250 m visok antenski jambor, a stopnice in dvigala bi posredovala promet od tal do vrha in narobe. Sedanji načrt predvideva poleg tega spiralno avtomobilsko cesto in kot material železobeton, ki je doslej najzanesljivejši in v obdelavi najpreprostejši material.

Tehnično mora obvladati gradnja dva zelo težka problema oz. nevarnosti. Veter, ki je v višini 600, 700 m pogostoma že zelo silovit, zahteva kolosalno masivno konstrukcijo, po drugi strani pa je treba zaradi ogromnega talnega pritiska dajati prednost čim lažji konstrukciji. Kajti še tako dobro sondirana in podzidana tla se lahko vdajo pod neznansko težo tako visoke zgradbe, kar bi se končalo s strašno katastrofo.

Šlo je tedaj za to, da se izravnata ti dve protivni tehnični zahtevi, ne da bi trpeli estetika in praktična uporabnost zgradbe. Omenjeni štirje arhitekti mislijo, da so te težave v svojem načrtu premagali in obetajo zgradbo, ki bo družila elegantno linijo z že na oko absolutno zanesljivo in solidno konstrukcijo.

Avtomobili bodo plezali v višino in se spuščali v globino po rampi v notranjem delu zgradbe, in sicer bo dvigalni koeficient te rampe malenkosten, komaj 4cm na 1 m. Po večnadstropnih garažah uporabljajo podoben princip že nekaj časa.. Da bo promet čim bolj varen, se bosta vili prav za prav dve rampi druga skozi drugo, in sicer bo rabila ena avtomobilom za pot navzgor, druga za pot navzdol, tako da bodo trčenja in podobne nesreče izključena.

Stolp bo stal na medanski višini, od koder lahko vidiš ves Pariz. Sij njegovih žarometov bo viden v jasnem vremenu tudi na Rokavskem prelivu. Na visoki ploščadi bo prostora za 400 avtomobilov, hotel na vrhu stolpa, plesišče, poštni urad, kinematograf in druge naprave bodo skrbele za to, da bo stolp imel že takoj od začetka nekaj praktičnega pomena.

Jagode proti boleznim

Slab želodec jih ne prenese

V ljudski medicini imajo jagode že od nekdaj veliko ulogo. Liste uporabljajo često proti bledici, posušene in konservirane v špiritu koristijo proti zobnemu gnitju. Izvarek rabi proti jetrnim, želodčnim in drugim kamnom, Slovaki si drgnejo z zmečkanimi jagodami obraz, kar prežene baje sončne pege, a tudi šen; srednji vek je uporabljal prekuhano listje zoper vse mogoče druge bolezni, proti zlatenici, belemu toku, krvavemu kašlju in raznim ženskim in otroškim boleznim.

Zrele jagode vsebujejo eterično olje, citronovo in jabolčno kislino, pektin, tanin, rdeče barvilo in druge snovi. Kisline pospešujejo delovanje prebavnih organov in čistijo kri. Jagode tedaj koristijo tudi zoper tolščavost, revmatizem, hemoroide, zaprtje in vsakovrstne podobne bolezni.

Zdravniki priporočajo vsak dan kakšne tri tedne, ob pretežno vegetarični in skopi hrani, po pol litra jagod. Namesto jagod samih uživamo lahko tudi njih sok. V vodi kuhamo toliko sladkorja, kolikor imamo jagod, ko dobimo nekakšen redek sirup, ga vlijemo še vročega na jagode, pokrijemo in pustimo, da se shladi. Po 24 urah precedimo skozi kos blaga, pustimo da se sok sesede in ga nato čistega natočimo v steklenice, ki jih dobro zamašimo. Nato steklenice še steriliziramo.

Osebam s slabim želodcem preveč jagod ni priporočati, isto tako ne zdravim ljudem zvečer, preden ležejo spat.

Kakor smo rekli, imajo tudi listi jagode velike zdravilne učinke. Že Kneipp je vedno znova opozarjal nanje. Prekuhano mlado listje daje okusen in dišeč čaj, ki ne zaostaja za kitajskim. A tudi posušeno listje je dobro v to svrho. Ta čaj uporabljajo proti trdovratni zlatenici in črevesnemu katarju, za otroke s slabotnim črevesjem, oslajenega in z mlekom pomešanega pa za otroke in rekonvalescente.

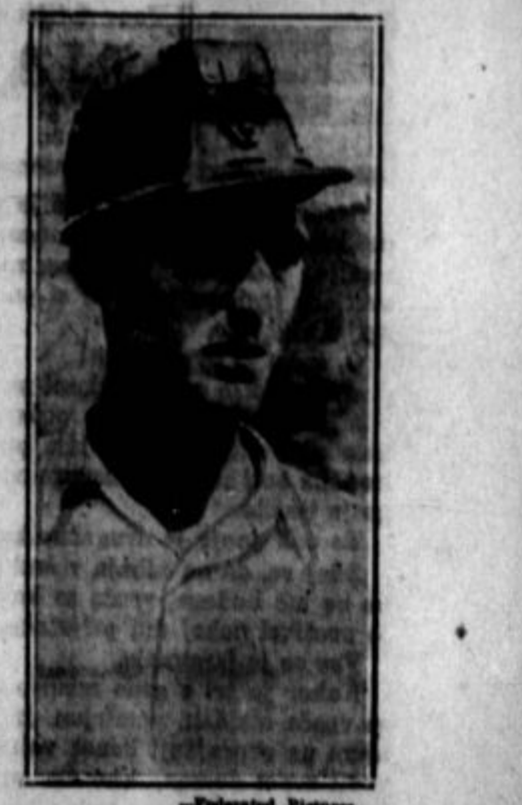

—Federated Pictures.

Edward Brown, vodja rudarjev v Uniontownu, Pa., okraj Fayette, ki je zadnje dni nosil na glavi jekleno čelado, kadar je vodil stavkajoče rudarje na piketno linijo. Tam je bilo več spopadov s privatnimi kompanijskimi policisti in eden stavkar je bil ubit.

JUSTICA POD KLJUKASTIM KRIŽEM

Pariški "Temps" poroča zanimivo vest, da je bavarski hitlerjevski justični minister Frank uvedel v svojem resoru protekcijsko politiko, kakršne doslej niso poznali v tej deželi.

Približno pred mesecem dni je Frank izročil nekemu uradniku svojega ministrstva uradno listino, s katero je bil Frankov oče, po poklicu odvetnik, svojčas izključen od izvrševanja advokature zaradi nekega prestopka. Prestopek pa je bil ta, da je zlorabljal zaupanje svojih klientov.

Uradnik, ki mu je Frank pomolil pod nos kompromitujočo listino, je imel dovolj možatosti in poguma, da je ministru vrnil dokument s pripombo, da ne more ravnati proti zakonom. Zaradi tega ga je minister takoj odstavil. Danes pa izvršuje Frankov oče v Monakovem zopet advokatsko prakso, zagovarja kliente pred sodiščem in celo sodeluje v justičnem resoru svojega sina. To je izzvalo med monakovskimi odvetniki silno ogorčenje, a ne pomaga nič, ker je tudi justica pod režimom kljukastega križa prava pastorka pravice.

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveto'? Podpirajte svoj list!

2 načina ohlajanja poletne udobnosti

NESCO
Električna kasserola

Tenstn, peče in kuha

Kuha vse od fižola do potenke in zeljenave—kot prikuho. Delikatno—brezvodno kuhanje, ohrani vse važnejše elemente in vitamine. V njej se skuha dovolj za sedem oseb, a pri vsem tem kuhinja ostane hladna in udobna. Vsakdo lahko kuha z NESCO.

Samo **$4.95**

Bersted dva-gorilca
Vročoplatnik

za vsakovrstno zunanje kuhanje

Popolno, hitro in pripravno za vsako kuhanje. Vsak gorilec je opremljen z 3 gorkimi vijaki. Vročeplata je močnega izdelka okončana na zunaj z zeleno japan ognjeno barvo. Vsi ostali deli pa so narejeni iz protirjavega kromiuma.

Samo **$5.00**

$1.00 dobite za vaš stari gladilnik na račun za ta čudovit nov

Sunbeam Automatic

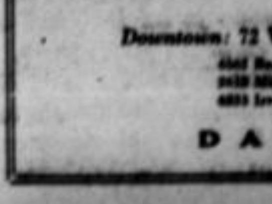

Le polovična teža. Gladi boljše in troši manj elektrike. Stalno pritrjena vrvica. Si vam dome na dovoljo Westinghouse, American Beauty, Proctor in Universal automatičnim gladilcem.

Ker morajo trgovci plačati davek na vsako stvar vredno nad 9c—ki je omenjena v našem oglasu, bo torej mogoča cena zvišana za 3%.

Electric Shops

Čudovito dobra kava se napravi s

Silex Coffee Maker

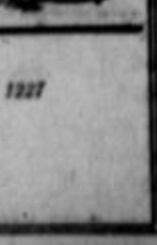

Izredno dobro kavo napravi vselej. Trebalo manj kave, ker izvleče vse dobrote iz kavinega zrna. Narejen iz slavnega Pyrex-heat proof stekla. Ta bot dodatni model stane

$5.95

Downtown: 72 W. Adams St.—132 So. Dearborn St. *Telephone RANdolph 1200, Local 1227*

DAJEMO FEDERAL KUPONE

Tone Seliškar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Preden se bregovina razlije v dolino, je sedel kraj steze na oglat kamen, ki je štrlel iz zemlje. Zastrmel je v vas, zamižal od ostre svetlobe jasnega neba in si počasi, zamišljeno zvijal cigareto.

O, kako je tu prijetno!

S komolcem se je naslonil na toplo zemljo.

Misel na vrnitev se je počasi spreminjala v neizbežno nujnost in ni bila preveč hudo bridka; čim bolj se je bližala ura odhoda, tem manj ga je tlačila.

To odhajanje je drugačno kakor prvič.

Zdaj ve, da ne odhaja v žrelo pošasti, da mu ne bo nič hudega, vrača se kakor v službo, ko je preživel nekaj dni prijetnega dopusta.

Vse se je izravnalo.

Kakor je šel z grdo mislijo na dopust, tako se vrača olajšan, pomirjen in z velikim upanjem na skorajšnji konec vojne. Potem se bo vrnil zopet domov, kjer bo pričel znova. Saj ima denar!

Strah pred boleznijo je popolnoma skopnel.

— Zdrav sem kakor riba! Zdravnik se je zmotil o meni, kakor sem se jaz o Ani!

Niti misliti ni maral več na Gradec, kjer je preživel tako hude ure. Kako bedasto, neumno, nesmiselno se mu je zdelo zdaj tisto beganje, sumničenje, obupavanje, vsa tista jeza in misel na maščevanje, ki jo je gojil in netil v Galiciji.

Lahak je bil in nad vse zadovoljen.

Kako lepo se je vse to uredilo!

Spodaj pred hišo je opazil Bogdana, ki se je igral v travi. Skozi odprta šolska okna je donela otroška pesem in otroški glasovi so se razlivali po vsej pokrajini kakor drobni valčki žuborečega potoka.

Pretegnil se je v solncu, zadovoljen zazehal, upri se z rokami v bedra in vstal.

Solnce ga je zviška oblivalo od vseh strani.

Lahak je bil, da bi se dvignil do oblakov.

Vzel je zrcalce iz žepa in si s ščetko popravil brke, ki si jih je zdaj vil v konice, pogledal v zrak, zažvižgal in pohitel domov.

Na dvorišču je stari Jošt pripravljal koleselj. Z mokro cunjo je brisal prah z blatnikov in otepal usnjene sedeže.

— Oče, nikar! je zaklical Justin, preveč bom gosposki!

— Kaj bi! je dejal stari Jošt, v Celje ne smeš z blatnim vozom. Vsi poznajo Joštov koleselj.

Z vnemo se je sukal okoli koles, s treščico zajemal kolomaz in ga tlačil med osi.

Ana se je bila že pripravila za vožnjo. Pospremi ga z Bogdanom do Celja. V veži ga umiva in otrok od veselja škropi okoli sebe. V sobi je Joštovka pripravila mizo za poslovilno južino. Marta gre, s ceste se čuje njen zvonki glas.

Ko sede pri mizi, prinese oče steklenico starine; vse mučí ura slovesa, le Justin je brezskrben in pridno pije. Tako on tolaži vse in jih dviga:

— Pojdem vojno končat! Mar mi bo kaj hudega? Na fronto me ne spravijo!

— Saj! Vražjo srečo imaš! pravi Jošt in mu nataka.

— Srečo! ponovi Justin in pomenljivo pogleda Ano.

Ana se uživlja v dobro voljo. Teh nekaj dni je v nji silovita borba, ki še ni končana. Ko bo sama, čisto sama zopet pregleda vse te dni, ki ji leže na duši kakor gosta, nečista megla, se bo umirila in spregledala. Potem . . .

Jošt se je vrnil iz vinograda. Sedel je k Marti in se zagledal v Justina.

— Tak, odhajaš, prijatelj? je dejal. Nasmehnil se je, ko se je spomnil razgovora, in dvignil kozarec: Vse, kar si si želel zgoraj pri hramu, ti želim! In srečen povratek!

Justin se je zasmejal, zvrnil kozarec vase in odvrnil:

— Moje želje so dosegljive — tvoje pa so okrog in okrog zastražene s topovi!

Ura je odbila in klicala na voz. Bogdan je že sedel na kozlu.

Zbogom!

Jošt je s svojo edino roko spretno vodil konja. Otrok poleg njega je kričal od veselja in priganjal:

— Hijo, hijo, Lucka!

Zadaj sta sedela Ana in Justin. Držal jo je okoli pasu in nagibal k sebi. Stiskal jo je z rokami kakor vesoljstvo, ki se mu je hotelo razliti. Imel je poleg sebe svojo ženo, ki bi jo bil kmalu izgubil . . . V tej prelestni omami ljubimkanja v zibajočem se vozu je pozabil na vojno, v katero se podaja.

Bolezen?

— Toliko strahu za prazen nič! si je govoril. V vsaki stroki so bedaki. Tudi med zdravniki. Smolo sem imel, da sem naletel na takšnega.

Morda bi našel v Nastji, kar si je zanikal, pa ni maral misliti na njo. Trdovratno se je ves čas, ko je bil doma, ogibal srečanja v mislih s to žensko, Kristino pa je sproti zavračal, kadarkoli se mu je pojavila.

Toliko je bilo te dni poštenja v njem, da se je hotel ves, prav ves dati Ani. V svoji vnemi je prezrl mnoge njene poglede, ki so bili mrzli, pretrgani, kakor bi silili v daljo, morda je tudi nalašč pregledal, da jo je samo on poljubljal, ona pa mu je vračala poljube le s površino svojih ustnic, ki niso nikdr zažarele v strasti.

— Ta hip šele vem, kako te ljubim! je vzklikal — in ti, in ti, Ana moja? jo je spraševal.

Ona se je hotela s strastjo omamiti da bi jecljala kakor pijanec, ki ne ve, kaj govori. Toda naj si je svoje hladno, oplojeno telo še tolikanj prizadevala razpaliti, vedno se je dotikala Justina, ki se je vrnil. Justina, ki je bil, ni bilo več.

Ni več ga ni bilo.

Skozi vejevje hostnega drevja se je lomila solnčna luč in ko je slonela ob svojem možu, je štela drevesa, da bi se čimprej končala pot.

Bogo se je oziral nazaj. Sapa ga je prevzela, zaspan je postajal, skobacal se je k njima. Justin ga je vzel v naročje, nežno se je smehljal njegovim očem, ki so se zapirale.

Ana je gledala v očeta svojega otroka. Spreletelo jo je vsakikrat, kadar je ujela to podobo. Takole je bil kljub vsemu vendarle lep. Lahno se ga je dotaknila z roko, da se je ozrl vanjo.

Poskusila ga je na isti način večkrat videti. Vsakikrat pa je čutila, kolikšna razlika je med Justinom, ki gleda otroka, in Justinom, ki gleda vanjo.

Nagnila se je na mehko naslonjalo in je bila nesrečna, nesrečna, da se je zbala vsake misli. Ko je zasenčila oči pred svetlim nebom, ker se je hosta odprla, je zaslišala tiktakanje svoje zapestne ure. Silna želja jo je zgrabila, da bi odprla pokrovček, pod katerim je skrila Ivanovo sliko. Takšna teža presilne vesti je legla na njeno srce, da je bila ta želja, razodeti se, že slast, ki jo je vedno bolj zajemala.

(Dalje prihodnjič.)

VERONAUK

Po Adalbertu Baeso. — Iz esperanščine prevedel J. D.

V mestecu, kjer je poučeval prvi razred gospod učitelj Marko, se je šolsko leto pričelo s prijetnim humorjem.

Gospod učitelj, utelešena dobrota in ljubeznivost, je sprejel dečke, nagnjene še k igračkanjem. Pazil je strogo na to, da se ne dogodi nekaj, kar bi ranilo občutljivo otroško dušo.

— Tukaj smo vsi bratje . . . ne poznamo razlike med bogatim in siromakom . . . Pri meni ni klopi, kjer se mora sedeti za kazen — je omenil in razporedil dečke po velikosti.

Razumljivo je, da je bilo Jurčku Toldi, sinu okrožnega vodja, neprijetno sedeti poleg bosonogega Janezka Juhasa. Pravtako tudi ni bil zadovoljen Pavle Bloh, sin pekovskega mojstra, da bi dobil za tovariša Frička Csanaka, kojega mama, vdova, je tržna branjevka, ki prodaja na trgu kuhano koruzo in posušeno sadje. Sin mesarja, mali Iko Freundl, v katerem so se že razvijali grobi nagoni, je naskrivaj suval vstran Joška Talarovica, sinka drvarja, s katerim bi po nalogu učitelja morala sedeti skupaj.

Gospod učitelj je imel za vsakega prijazno besedo in jih ni z ničemer mučil, temveč jim je pripovedoval bajne pravljice, kar je dečke radostilo in zabavalo, tako da so v kratkem času vsi vzljubili šolo v taki meri, da je privzgojen čut neenakosti ponehal. Vsi so postali prijatelji in Iko Freundl se je z plavolasim Talarovicem sčasoma tako spoprijateljil, da je delil z njim svojo malico.

Več truda pa je imel g. učitelj z onimi, ki so "obsedeli", vendar je prvih 14 dni jako lepo poteklo. Dečki so resno sedeli v klopeh, tako so se privadili eden drugemu, da je g. učitelj skoraj imel prav v trditvi, da so postali vsi bratje.

V sredo naslednjega tedna so pa imeli veronauk. G. učitelj Marko je dal prosto učencem drugih veroizpovedi, tako da so v razredu ostali le katoliki.

Vsi so boječe utihnili, ker je stopil v sobo pater Hambor z debelo gorjačo v roki. Bled od jeze je udaril s palico po mizi:

— Ob tej uri, ko je verski pouk, mora biti grobna tišina — se je zadri, da so zatrepetala srca fantov. Stopil je naprej in zakričal: — Molimo — s tako čudnim glasom, da so malčki od strahu komaj slišno molili.

Po molitvi je, motreč male, dejal očitaje:

— Videl bom, kaka je vaša vzgoja. — Potem je moral vsak poedinec moliti posebej. Med učenci revnih delavcev pa je bilo več učencev, ki jim molitev ni šla gladko. Z gorjačo je pater Hambor vse neusmiljeno pretepel.

— Učiti vas moram poštenega življenja — je rekel in njegov koščen sloki obraz je fantomično molel iz njegove črne svetniške halje.

— Vidim, da nimate prave vzgoje, zato moram jaz skrbeti za isto. —

Dva, ki sta zaostala, je imenoval za paznika, da bosta odslej vsakega, ki bo govoril pred veroukom, postavila v kot.

— Prej ko pridem, mora biti popolna tišina — je ponovil s nevzdržljivo jezo.

Po končanem pouku so šli otroki I. razreda žalostni domov. Lepota, vzbujena po dosedanji vzgoji učitelja Marka, se je spremenila v kruto neusmiljenost, povzročeno jim po veroučitelju Hamboru.

Ta-le deca, ki se je do zdaj radovala prijetnih šolskih uric, je s trepetajočim srcem pričakovala prihodnje ure veronauka.

V petek, ko je g. učitelj zopet z drugimi zapustil razred, je nastala med malimi rimokatoliki grobna tišina.

Paznika Boda in Andras, za spoznanje večja od drugih, sta se strumno postavila pred ostale v razredu. Imela nista nobenega truda, kajti iz strahu pred Hamborjem se ni upal nikdo ganiti. Boda je bil je jezen, da ni imel vzroka poseči vmes, a je vsekakor hinavsko zakričal nad dečkom, sedečim zraven Freundla:

— Talarovic, ne govori. —

Nagovorjeni je s trepetajočim glasom odvrnil:

— Saj nisem govoril. —

Na to je skočil k njemu Andrasi:

— Takoj greš iz klopi — in že ga je začel vleči.

Ves obupan, usmiljenja vreden se je Talarovic branil, držaje se za klop z obema rokama:

— Nisem govoril . . . pri bogu, da nisem govoril.

Toda pristopil je še Boda in skupno sta izvlekla ubogega dečka iz klopi.

Juhas, ki je videl, da se godi krivica, jima je zakričal:

— Tudi jaz vem, da ni govoril. —

Nato se je Boda zadrl nad tem:

— Klel si . . ven iz klopi — in spet sta oba suroveža spravila še Juhasa iz klopi.

Za tema dvema dečkoma, ki sta zunaj klopi stoječ jokala, je kmalu na enak način prišlo pol razreda.

Ko je vstopil Hambor, je brez besed, po vrsti zagrabil stoječe dečke in skoraj s sadistično strastjo pretepel žrtve Andrasa in Boda. In ko je v dvorani odnehalo ihtenje po nedolžnem tepenih otrok, je z grozilnim glasom zakričal:

— Molimo . . —

Boda in Andrasi sta se v kratkem času tako izvežbala za svoj posel, da sta bila prava tirana v celem razredu.

V slučaju, da je Boda opazil pri katerem bombone, je takoj pristopil, rekoč:

— Daj! —

In gorje temu, ki mu ni dal.

— No, le počakaj . . . — je zagrozil in pred naslednjo uro verouka je že izpolnil svojo grožnjo.

Tako so imeli vsi strah pred tema dvema tiranoma, vendar so se nekateri naučili, kako morajo postopati. Sina okrožnega vodje pa sta se bala, ker jima je rekel, da bo tistega, ki se ga bo dotaknil pustil po stražniku zapreti.

Sinovi drugih bogatašev so jima nosili razne stvari, n. pr. Freundl klobase, Pavel Bloh žemlje ali potice.

Poslej so le ti imeli mir pred njima in so lahko brez skrbi govorili, zato so pa delavski otroci morali več trpeti, ker sta hinavca iskala žrtve le med njimi.

In v šoli, kjer je učitelj Marko s trudom na lep način vzgajal, sta nastala dva sovražna tabora: korupcijonisti z Bodam in Andrasom na čelu ter bosonogi, kojih nedolžno trpljenje je v svojem bolečem otroškem srcu najbolj čutil Juhas.

Nesramnost obeh preganjalcev je postajala čim bolj nevzdržljiva. Ni ju več zadovoljevala potica in klobase, prisvojati sta si začela žepna ogledala in druge skrite igrače. Posebno pa sta se jezila na Juhasa, ker jima ni nikdar nič prinesel; zato pa je moral tudi vedno iz klopi. V Janezku Juhasu se je vsled tega vzbudila mržnja do Hambora, ki po nedolžnem tepe vse revne učence, ker v resnici delajo ropot otroci bogatih starišev. Jako je bolelo Juhasa, da mora po nedolžnem toliko trpeti. Mučilo ga je to, da bo tudi on moral prej ali slej nekaj prinesti nenasitima ovaduhoma, da ju zadovolji.

Toda, če je pomislil na uboštvo doma, se mu je stisnilo srce, kajti kako bo mogel kaj prinesti, ko pa ve, da mu mati vsak novčič, ki ga izda za šolo odšteje z bolestnim vzdihom. Njegova mati je tako dobra, še nikoli ga ni tepla in če ga tudi bi, bi ga ne bolelo tako, kot ga bolijo udarci Hamborjeve gorjače.

Tako je več tednov vrelo v Juhasu. S stisnjenimi ustnicami je sedel pri veronauku in razmišljal o tem, kako bo vse vrnil, ko bo velik kakor Hambor. Trepetaje je poslušal molitev. Pri katehetu Hamborju namreč nikdar ni zmanjkalo inkvizicijskih metod. Ko je on poučeval, je vedno neizprosno mlatil s palico, kot bi veljalo za dobro delo, kadar otroški jok napolnjuje sobo.

V srcu malega Juhasa je stalno naraščal gnjev, pomešan z bolečino in ko je naslednjo uro pred veronaukom bil miren kot zid in sta nesramni Boda in Andrasi skočila proti nemu, tedaj je skočil iz klopi, udrl skozi vrata, bežal in kričal po hodniku:

"Nisem govoril, pa nisem govoril . . ."

V polnem teku ga je ustavil g. učitelj Marko:

"Kam pa bežiš, deček? Kaj se ti je zgodilo Juhas?

Juhas je jokaje pogledal naokoli in videl stati na nasprotni strani kaplana s spačenim, bledim obrazom, katerega se je bal in ga sovražil in tam so stali tudi učitelji iz drugih razredov.

Upadel mu je pogum in namesto da bi odgovoril, je krčevito zajokal.

G. učitelj Marko je zmajal z glavo:

— Ali ti nisem vedno pravil, Juhas — je rekel s prijaznim glasom, — ako je kaj, kar mirno povej . . . Povej torej, kaj se ti je pripetilo? —

Mali se je nekoliko ohrabril in začel glasno:

"Andras in Boda me vlečeta vedno iz klopi, dasiravno nikdar ne govorim . . . Pa le nas uboge vedno podita iz klopi, ker jim ne moremo nositi potic, klobas in sličnih poslatic. Potem pa nas še gospod kaplan tepejo z debelo gorjačo, če ravno ne govorimo. —

Gospod učitelj Marko je pogledal bledega patra Hambora in naposled dejal Juhasu:

— Deček, idi nazaj v sobo . . . Nič se ti ne bo zgodilo . . . —

Za četrt ure je prišel v razred tudi kaplan Hambor. Vsem v kotu pri peči stoječim je zamahnil z roko, da naj gredo na svoja mesta.

Potem se je, bled kakor kak mučenik, ustavil pred otroci in se prekrižal rekoč:

— Molimo . . . —

Potem je govoril o ljubezni, se naglo sklonil k Juhasu in vprašal:

— Zakaj si lagal in tako govoril o tvojem veroučitelju? —

Janezek Juhas je z nenavadno mirnostjo odvrnil:

— Nisem lagal . . .

Pater Hambor je v divji jezi zamahnil proti Juhasu, vendar ni udaril, temveč je rekel:

— Pazi, pazi, končal boš na vešalih —

Potem je dodal:

— Ti . . . ti socialist . . . —

Juhas ni vedel, kaj to pomeni, a mislil si je, ako je socialist oni, ki ne mara udarcev, potem je v redu, on hoče biti socialist.

In od te minute dalje Juhas ni več med ponižnimi katoliki, kajti kot obiskovalec prvega razreda v sedmem letu je postal socialist . . .

Čikaška razstava: Prizor v "Malem Maroku" v marokanskem viljonu.

MNOGI NE VEDO . . .

da more najnovejše letalo znanega izumitelja De la Cierve obstati v zraku in leteti tudi po strani;

da pokrijejo cedrovino do končne obdelave z zaščitno plastjo iz parafina, da ne izgubi svojevrstnega eteričnega vonja;

da oba najbolj vroča kraja na svetu, Dolina smrti v Californiji in Azizija v Afriki, ne ležita v tropskem pasu;

da pridelujejo kemiki lahko umetni les, ki je trši oz. mehkejši od naravnega;

da je trajalo prvo potovanje s parnikom preko Atlantika celih 25 dni.

Elektrika v ozra

Jonizacijski procesi — neviht

Med talmi in vsako pro čko zračnih plasti nad nj stoji neka diferenca v el napetosti, ki naraščа v nem z razdaljo od tal. pem vremenu ustreza po mu naboju ozračja in n nemu zemlje. Napetost električnega polja je pra na, saj znaša v višini glave še kakšnih 150 vol

Ozračje je, kakor znan prevodnik elektrike, toda sebnimi postopki, n. pr. močjo radioaktivnih pre ali obsevanjem z Röntge žarki se da tudi zrak spre v zelo dober prevodnik. šne sile, ki jih imenujem zatorje (postopek sam p zacija ozračja) razčle plinskih molekulov zrak da izžarijo iz posamezni kulov električno nabiti de gativni elektroni, ki zad silno brzino v druge m in osvobodijo nove ne elektrone. Pri navadne nem tlaku ti delci ne vz dolgo kot samostojne temveč se pridružijo zračnim molekulom in tv njimi tako zvane "ne jone", ki ga gibljejo s večjo energijo nego pre pozitivno nabiti ostanki molekulov, ki so izgubili ni elektron, se vežejo z molekuli, posebno radi p sijo na delcih megle in

Obe vrsti jonov, ki sta li na ta način, se prične ti v električnem polju p čaju, ki ustreza njiju na sicer z brzino, ki je tem čim večja je sila polja ca je ta, da se sila ele polj pod vplivom joni poveča, med tem ko zrak svojo prevodnost meri, kakor se prosti n elektroni in njihovi p molekularni ostanki dr drugimi molekuli, pra negativnimi delci.

Ta jonizacijska dogaja jih je mogoče z lahkoto mati v laboratoriju, ut v naravi, v določenih skih okoliščinah, pogoje stanek neviht. Zrak, ki zemeljska tla, je nam stalnim vplivom ravnost teljev, ki povzročajo močna električna polja. nejši teh vplivov so radio emanacije tal, ki prehaj padajočem zračnem pri zelo znatnih množinah v in jih vetrovi prenašajo t leč, da so jih ugotovili stratosferni plasti. Te em povzročajo močne joni procese, ki dajejo spod za nastanek nevihtnega pri katerem se izenačuje like v napetosti do 1000 10.000 milijonov voltov. samem bližku vsebovana k elektrike znaša do 100 bov.

Ali ste že naročili to ali Mladinski list prijatelju ali sorod domovino? To je edi trajne vrednosti, ki mal denar lahko p svojcem v domovino.